

Slægts- og netværkspleje.

Evaluering af anbringelsesreformen I - Projektbeskrivelse

Den samlede evaluerings undersøgelsestemaer og forskningsspørgsmål

Det centrale fokus i evalueringen er at dokumentere indsætter og analysere effekter for børnene/de unge af anbringelsesreformens nytænkning om centrale risiko-/beskyttelsesfaktorer i barndommen og slægts, netværks og det nære miljøets betydning.

De overordnede forskningsspørgsmål bliver på denne baggrund:

- I hvor høj grad sætter anbringelsesreformens nytænkning sig spor i et gunstigere udviklingsudfald for børn og unge med særlige behov?
- For hvilke undergrupper af børnene og de unge kan positive, neutrale eller eventuelt negative effekter iagttages?
- Under hvilke sagsbehandlingsmæssige betingelser kan positive effekter for børnene og de unge opnås?

Det er i evalueringen en hensigt i videst muligt omfang at være *handlingsanvisende til praksis*. Det er en hensigt at anlægge et *børneperspektiv* i den forstand, at børn og unge med særlige behov i videst muligt omfang kommer til orde som informanter. *Målinger* af effekter er forskellig i de enkelte delundersøgelser. Målingerne omfatter også dybtgående kvalitative elementer, hvis hovedsigte er at afdække, hvilke betingelser og processer der skal være til stede for at opnå positive resultater med indsætterne. *Udfaldsmål* ekspliciteres i hver delundersøgelse. Visse udfaldsmål er dog gengangere i flere delundersøgelser, for eksempel score på SDQ-skalaen, sygdomssymptomer, skolepræstationer, børnenes sociale problemer m.v.

Delundersøgelse om slægts- og netværkspleje

Hensigten med dette delstudie er at analysere, hvordan børn anbragt i slægts- og netværkspleje klarer sig sammenlignet med børn, anbragt i ordinær familiepleje. For nemheds skyld omtales slægts- og netværkspleje ofte under et som slægtspleje.

Forskning om effekter af slægtspleje

Hidtidig international forskning¹ skaber grundlag for følgende hypoteser om effekterne af slægtspleje sammenlignet med almindelig familiepleje:

- Børn i slægtspleje bevarer en mere omfattende kontakt med biologiske forældre under anbringelsen, og risikoen for, at de helt mister kontakten med forældrene, er betydeligt mindre end i sædvanlig familiepleje
- Børn i slægtspleje forbliver oftere i deres nærmiljø og bevarer derved oftere deres sociale (lokale) netværk, deres skole, m.v.
- Børn i slægtspleje er mindre udsatte for ”udstødelse” af plejen, idet der sker færre sammenbrud, hvor plejen ophører uplanlagt

¹ For sammenfatninger herom se Egelund & Hestbæk (2003) og Vinnerljung (1993).

- Kommunerne har mindre arbejde og færre udgifter i forbindelse med slægtspleje sammenlignet med sædvanlig familiepleje. Udviklingsmæssigt ser børn i slægtspleje ud til at klare sig på niveau med børn under andre anbringelsesformer, dvs. at man må forvente, at udviklingsudfaldet er nogenlunde det samme som af almindelig familiepleje, givet barnets problemer.

Metode

Undersøgelsen har to dele: En *statistisk effektorienteret del* og en *kvalitativ, procesorienteret del*, med fokus på processuelle faktorer der bidrager til et gunstigt/mindre gunstigt udviklingsudfald.

a. Den kvantitative del

Den kvantitative del tjener til at måle effekterne af placering i slægts- eller netværkspleje. Via Ankestyrelsens anbringelsesstatistik udtrækkes samtlige børn og unge mellem 3 og 15 år (3 og 17 år, hvis der er penge til det), der er anbragt i slægts- eller netværkspleje, til undersøgelsesgruppen. Det udtrækkes en 'kontrolgruppe' af samme størrelse, placeret i sædvanlig familiepleje. Det skønnes ud fra et dansk pilotstudie, at den samlede population af børn i dette studie vil blive ca. 1.000-1.200.

Principielt er der tale om samme foranstaltning med den forskel, at plejeforældre i undersøgelsesgruppen er beslægtet eller bekendt med barnet og i kontrolgruppen som udgangspunkt ikke har en **forudgående relation til barnet**. Det sidstnævnte er dog ikke uden undtagelser, idet nogle børn placeres i sædvanlig familiepleje i en familie, der som tidligere aflastningsfamilie kender barnet.

Der kan også forekomme andre forskelle på foranstaltningen i undersøgelses- og kontrolgruppen. Af amerikansk forskning fremgår, at slægtsanbringelser ofte etableres hos socialt dårligt stillede, enlige bedsteforældre, der ikke har specielle forudsætninger for at tage vare på udsatte børn. Det er en plausibel antagelse, at sædvanlige plejefamilier adskiller sig socialt og demografisk fra dette billede, samt at nogle af dem har uddannelser orienteret mod børn med særlige behov. For at tage højde for forskelle i selve interventionen i undersøgelses- hhv. kontrolgruppen vil der i undersøgelsen blive spurgt om de faktorer, som i eksisterende forskning har vist sig at kunne adskille slægts- og sædvanlig familiepleje (særligt socio-økonomiske karakteristika).

Der er usikkerhed om, hvorvidt børn i slægts- og netværkspleje har problemer af samme tyngde som børn i almindelig familiepleje. I et dansk pilotstudie ses en tendens til, at børn i slægtspleje har problemer af mindre tyngde end børn under andre anbringelsesformer. Det samme gør sig ikke gældende i amerikansk forskning, hvor børn i slægtspleje tenderer til at have samme alvorlige problembillede som under andre anbringelsesformer. Men der kan være en selektionsskævhed, således at børn i slægts- og netværkspleje i udgangspunktet har større sandsynlighed for et bedre udviklingsudfald end børn i almindelig familiepleje. Der vil på baselinetidspunktet blive spurgt detaljeret til observerbare problemers karakter og tyngde, således at der kan identificeres 'tidlige' forskelle mellem børnene, der eventuelt bidrager til at forklare forskelle i senere udfald mellem undersøgelses- og kontrolgruppen.

En **spørgeskemaundersøgelse med plejeforældre** som informanter vil gennemføres i henholdsvis foråret 2007 og efteråret 2008, dvs. med 1½ års mellemrum med spørgsmål om:

- Karakteristika ved selve plejeforholdet/foranstaltningen (plejeforældrenes sociale, demografiske m.v. situation, tilstedeværelsen af andre børn i hjemmet og relation til barnet; relationen plejeforældre - forældre)
- Barnets problembillede og problemernes styrke

- Barnets kontakt med forældre og hidtidigt netværk (familie, peers m.fl.)
- Centrale udfaldsmål
- Barnets anbringelsesforløb, herunder eventuelt sammenbrud i anbringelsesforløbet, tvang/frivillighed, varighed, kontinuitet, andre indsatser

Udfaldsmålene i effektmålingen er:

- Barnets sundhed og helbredsproblemer
- Skolepræstation, trivsel og tilfredshed
- Sociale problemer (kriminalitet, misbrug, belastede peer relations, novelty seeking m.v.)
- SDQ-score (the Strengths and Difficulties Questionnaire, der måler emotionelle og adfærdsmæssige problemer, hyperaktivitet, kammeratskabsproblemer, prosocial adfærd)
- Omfang og kvalitet af samvær med forældre og andre familiemedlemmer (for eksempel søskende)
- Graden af stabilitet i anbringelsen, herunder sammenbrud i anbringelsen

Plejeforældre besvarer samme spørgsmål med 1½ års mellemrum, også selv om plejeforholdet ophører. Ud fra disse data har vi mulighed for både at bedømme, om børnenes problemstyrke som udgangspunkt (på baseline-tidspunktet) er forskellig og at følge udviklingen over tid (1½ år).

Tiltag til at kvalificere resultatet

Det er vigtigt, at betydningen af slægtspleje ikke bliver overvurderet, blot fordi børn i slægtspleje evt. har mindre tunge problemer end børn i alm. familiepleje. I undersøgelsen lægges der op til, at problemet løses ved hjælp af matchning af undersøgelses- og kontrolgruppe.

Plejefamilierne vil desuden blive bedt om at **uddybe barnets problemer**. På denne måde bliver Ankestyrelsens anbringelsesstatistik suppleret på et afgørende område, og det vil være nemmere at sikre sig, at børn, som sammenlignes, virkelig ligner hinanden på problemprofilen.

Graden af tilknytning til slægtningen eller den pårørende i netværket, som børn i slægts- og netværkspleje er anbragt hos, antages at være et forhold med afgørende betydning for, om anbringelsesforløbet bliver vellykket. Derfor forventes den positive effekt af slægts- og netværkspleje at være større, desto tættere barnet er knyttet til plejefamilien. Man kan spørge til barnets tilknytning i plejefamilien og analysere, hvorvidt graden af tilknytning synes at spille ind på barnets udvikling.

b. Den kvalitative del

Den kvalitative del har til hensigt at opnå en dybere forståelse af, hvilke processer der bidrager til, at et gunstigt eller ugunstigt udviklingsudfald opnås for barnet. Den centrale aktør i anbringelsen, barnet, reflekterer igennem kvalitative interview over, hvilke faktorer barnet oplever har været specielt virkningsfulde ift det udfald, anbringelsen har fået. Der kan også i den kvalitative del gennemføres interview med barnets plejeforældre, biologiske forældre eller forvaltningen i det omfang, interviewet med barnet giver særlig grund til dette, og ressourcerne hertil rækker.

I foråret 2009 udvælges 15-20 hhv. slægts-, netværks- og alm. familieplejebragte børn og unge i alderen 10-17 år til kvalitative interview efter informeret samtykke fra dem selv og deres forældre. Af disse vil ca. halvdelen ifølge tidligere anbringelsesstudier have et vellykket forløb, halvdelen et mindre gunstigt forløb. Interviewene fokuserer på hvilke faktorer hos barnet, hos plejefamilien, hos den biologiske familie, i sagsbehandlingen og i omverdenen, der har bidraget til en gunstig eller mindre gunstig proces.

Rapportering

Rapportering fra både den statistiske og den kvalitative undersøgelse vil finde sted i foråret 2010 ved en SFI-rapport. Desuden udarbejdes et arbejdsnotat efter såvel første som anden kvantitative dataindsamling i henholdsvis efteråret 2007 og foråret 2009.

Referencegruppe

Til evalueringen knyttes en idegivende men ikke besluttende, idet det endelige ansvar for evalueringens kvalitet påhviler Socialforskningsinstituttet. Referencegruppen forelægges udkast til rapporter til diskussion og inspiration. Desuden har referencegruppen en vigtig rolle i forbindelse med at drøfte formidlingen af undersøgelsens resultater med henblik på at finde formidlingsformer med optimal gennemslagskraft. I referencegruppen deltager centrale interessenter, herunder blandt andet Socialministeriet, KL, Familieplejen i Danmark, Dansk Socialrådgiverforening m.fl.